

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Gökhan ATMACA

Doç. Dr. Ali KARATAŞ

TEFSİRE ADANMIŞ BİR ÖMÜR SÜLEYMAN ATEŞ

Fecr Yayınları: 401

Tefsire Adanmış Bir Ömür
Süleyman Ateş

Editörler

Doç. Dr. Gökhan Atmaca | Doç. Dr. Ali Karataş

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 13178)

Kapak ve Mizanpaj
FCR

Baskı ve Cilt
Ankara Özgür Matbaacılık
Basım Yayın Dağıtım San. Tic. A. Ş.
Ostim Osb Mh. 1250 Cd. No: 24
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 385 70 77
(Sertifika No: 46821)

1. Baskı: Aralık 2020

ISBN
978-625-7879-38-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mh. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 - Fax: (0 312) 311 47 89
web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Gökhan ATMACA

Doç. Dr. Ali KARATAŞ

TEFSİRE ADANMIŞ BİR ÖMÜR SÜLEYMAN ATEŞ

Ankara 2020

YAZARLAR

Ahmet KARADAĞ | Dr. Öğr. Üyesi İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1984 yılında Elazığ'da doğdu. 2002 yılında Elazığ Anadolu İmam Hatip Lisesi'nden, 2008 yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2007-2012 yılları arasında Palu/Elazığ'da imam-hatip, 2012-2013 yılları arasında ise Maden/Elazığ'da öğretmen olarak görev yaptı. 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde ihtisasını tamamladı. 2011 yılında Fırat Üniversitesi SBE Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Kur'an-ı Kerim'e Göre Kalbin Nitelikleri" adlı teziyle yüksek lisansını tamamlayan Karadağ, 2013 yılında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı. 2017 yılında İnönü Üniversitesi SBE Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Muhammed Cevâd Muğniyye'nin et-Tefsîru'l-Kâşifinde Kur'an'ı Yorumlama Metodu" adlı teziyle doktorasını tamamladı ve aynı yıl bu üniversitenin İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atandı. Halen bu fakültede Dr. Öğr. Üyesi olarak görevine devam eden Karadağ, evli ve üç çocuk babasıdır.

Ahmet ÖZDEMİR | Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1974 yılında Sivas'ta doğdu. 1996 yılında Sivas İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 2001 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olan Özdemir, 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Kuran'da İnsanlar Arası İlişkiler ve Sosyal Değerler" adlı teziyle Yüksek Lisans'ını tamamladı. 2012 yılında, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Tefsîru'l-Menâr'ın Had Cezalarına Yaklaşımı" tezini sunarak Doktora eğitimini tamamlayan Özdemir, on sekiz yıl Diyanet İşleri Başkanlığında İmam-Hatip, Vaiz ve Müftülük yaptı. 2015 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Özdemir, 2020 yılında doçent unvanı aldı. Halen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında göreve devam etmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Ali KARATAŞ | Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinde doğdu (1977). İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı (1994). On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1999). On yılı aşkın bir süre MEB'de öğretmen olarak görev yaptı. "Süleyman Ateş'in Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri ve Tasavvufi Yönü" isimli tezi ile Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden yüksek lisans diploması aldı (2002). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Mâtürîdî'nin Te'vilâtü'l-Kur'an'ında Kur'an'ı Kur'an'la Tefsir" teziyle doktorasını tamamladı (2011). Bartın ve Pamukkale Üniversiteleri'nde çalıştı. Bu görevleri esnasında dekan yardımcılığı görevinde de bulundu. Denizli Kale Meslek Yüksekokulu müdürü olarak çalıştı. Şu an Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. Karataş'ın Mart 2014'te "İmam Mâtürîdî'nin Kur'an Anlayışı ve Kur'an'ı Kur'an'la Te'vil Yöntemi", 2015'te "Tefsir Geleneğinde Rivayet" ve 2020'de "Kavram Atlası: Tefsir II" adlı kitapları yayımlandı. Alanıyla ilgili çeşitli kitaplarda bölümler yazdı. Editörlüğünde basılan kitapları bulunan Karataş'ın, uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri ve bildirileri bulunmaktadır. Tefsir Araştırmaları Dergisi'nin (TADER) editörlüğünü de yürüten Karataş, 04.04.2016 yılında doçent unvanını aldı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Ali TÜRKMEN | Av. Dr. Emekli Hukuk Akademisyeni

1950'de Ordu/Gölköy'de doğdu. İlk öğrenimini Samsun/Terme/Çamlıca Köyü'nde, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta ve Isparta'da tamamladı. 1970'de kaydolduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden 1974 yılında mezun oldu. Bir süre öğretmenlik ve avukatlık yaptı. KTÜ'ne bağlı Rize Meslek Yüksek Okulu'nda Temel Hukuk, Metodoloji ve Sosyoloji Dersleri okuttu. 1991-1992 yıllarında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans öğrenimi gördü. (Yüksek Lisans Tezi: İslam Eşya Hukuku). 1995 yılında Doktora eğitimini tamamladı. 2011'de, Ondokuz Mayıs Üniversitesi A.F.B. Hukuk Fakültesi Medeni Usul Hukuku ve İcra – İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyeliği'ne atandı. Anılan tarihten itibaren emekli oluncaya kadar bu anabilim dalında öğretim üyeliğini sürdürdü. Evli olup, dört çocuk babasıdır.

Bayram DEMİRCİGİL | Dr. Öğr. Üyesi Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1972 yılında Bafra/Samsun'da doğdu. 1991 yılında İstanbul İmam Hatip Lisesi'nden, 1996 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olan Demircigil, 2001 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "*Birgivi'nin İslam ve Osmanlı Hukukundaki Yeri ve Ferâiz Risalesi'nin Edisyon Kritiği*" adlı teziyle yüksek Lisansını tamamladı. 2016 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "*Hasan-ı Basrı Kıraati ve Kur'an Tefsirine Katkısı*" başlıklı tezini sunarak doktora eğitimini tamamlayan Demircigil, 1996-2013 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Kur'an Kursu öğreticiliği, İmam hatiplik ve ilçe müftülüğünün yanı sıra İngiltere'de dört yıl süreyle din görevliliği ve din hizmetleri koordinatörlüğü görevlerinde bulundu. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Arapça okutmanı olarak göreve başladı. 2017 yılından itibaren aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak atanmış ve halen bu görevine devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Ersin KABAĞCI | Dr. Öğr. Üyesi Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1985 yılında Çorum'un Osmancık ilçesinde doğdu. 2008 yılında Selçuk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 8 yıl İngilizce öğretmenliği ve 2 yıl Çorum İl Millî Eğitim Müdürlüğü ARGE biriminde Erasmus plus ve eTwinning projeleri koordinatörlüğü yaptı. 2013 yılında "*W. Montgomery Watt'ın Vahiy ve Kur'an Algısı*" adlı yüksek lisans tez çalışmasını bitirdi. 2018 yılında Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak atandı. 2019 yılında "*Çağdaş Batı Literatüründe Kur'an Metnine Yaklaşımlar: Metin Bütünlüğü Arayışları*" başlıklı doktora tez çalışmasını tamamladı. Hâlen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalı'nda doktor öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İngilizce ve Arapça bilmekte olup evli ve 3 çocuk babasıdır.

Gökhan ATMACA | Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1977 yılında Sivas'ta doğdu. 1995 yılında Sivas İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 2001 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olan Atmaca, 2003 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "*İbn Âbidin'in Gabin Risalesinin Metin ve Muhteva Yönünden Tedkiki*" adlı teziyle Yüksek Lisans'ını tamamladı. 2009 yılında, aynı enstitüde "*Hz. Ömer'in Kur'an-ı Kerim Anlayışı ve Tefsir İlmine Katkıları*" tezini sunarak Doktora eğitimini tamamlayan Atmaca, sekiz yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. 2011 yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne intisap eden Atmaca, 2018 yılında doçent unvanı aldı. Halen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında göreve devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Hadiye ÜNSAL | Dr. Öğr. Üyesi Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fak.

1985 yılında Tokat'ın Turhal ilçesinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı. 2007'de Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2009'da Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2010'da "*Mevlana Muhammed Ali'nin The Holy Qur'an Adlı Meal-Tefsiri Üzerine Bir İnceleme*" konulu teziyle Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı. 2014'de "*Erken Dönem Mekki Surelerin Muhteva Tablîli*" adlı teziyle aynı enstitüde doktorasını tamamladı ve Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'na Yardımcı Doçent olarak atandı. *Tefsirde Heterodoksi: Kâdiyânîlik ve Kur'an* (Ankara 2011), *Erken Dönem Mekki Surelerin Tablîli* (Ankara 2015) ve *Kur'an Tarihi* (Ankara 2016, Mustafa Öztürk ile birlikte) adlı kitapları bulunan Hadiye ÜNSAL hâlen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda görevini sürdürmektedir.

Hasan YÜCEL | Dr. Araş. Gör. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1986 yılında Düzce'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Bolu'da tamamladı. 2009 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı sene Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2012 yılında Osmanlı Tefsir Geleneğinde Ta'lika Kültürü (Mu'idzâde Muhammed b. Abdul-Aziz el-Mer'aşî'nin (983/1575) Naklu's-Sifâr: Ta'lika alâ Mevâdî'l-Hilâf beynez'-Zemahşeri ve'l-Beydâvi Adlı Eseri) başlıklı teziyle yüksek lisans; 2018 yılında Nahl Suresinin İçeriksel ve Biçimsel Analizi adlı teziyle doktora derecesini aldı. 2016-2017 yılları arasında Tübitak desteği ile Suudi Arabistan'ın Riyad şehrinde bulunan Kral Suud Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Kur'an İlimleri Kürsüsü'nde 15 ay misafir araştırmacı olarak bulundu. Halen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda doktor araştırma görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Hayrettin ÖZTÜRK | Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1964 yılında Trabzon'da doğdu. 6 yaşında Kur'an'ı hatmetti ve 7 yaşında hafız oldu. İlk tahsilini babası Hacı Hafız Mehmet Öztürk'ten aldı. 8-10 yaşlarında kurrâ Hacı Hafız Ahmet Öney ve Reisül-Kurrâ Hacı Hafız Mehmet Eren'den kıraat dersleri aldı. Sonra Vakıfkebir İmam Hatip Lisesi'ni bitirdi. 1985 yılında Atatürk üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başladığı yükseköğrenimini 1989 yılında O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. Aynı yıl bu fakülteye Kıraat İlimleri Öğretim Görevlisi olarak atandı. "*Muhammed b. Bedrüddin el-Münşî'nin Tefsirdeki Metodu*" adlı çalışmasıyla yüksek lisansını, "*Hız. Peygamber ve Raşid Halifeler Döneminde Kur'an'ın Yazılması ve Toplanması*" adlı çalışmasıyla da doktorasını bitirdi. 1999'da Tefsir Anabilim Dalına Yard. Doç. Dr. olarak atandı. 20 Aralık 2006-20 Nisan 2009 tarihleri arasında İngiltere'de bulundu. Bu süre içerisinde akademik çalışma hayatını Londra, Oxford ve Cambridge'de sürdürdü. 1986 ve 2000 yıllarında Suudi Arabistan ve İran'da Dünya İslam Ülkeleri Kur'an yarışmalarında hıfz dalında dereceler aldı. 2012-2015 yılları arasında samsun il müftüsü olarak görev yaptı. Halen O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Hülya TERZİOĞLU | Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İlk ve orta öğrenimini Çorum ve Tokat'ın ilçelerinde tamamladı. 1991 yılında girdiği Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 1996'da mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Kelam Bilim Dalı'nda başladı-

ğı “*Kadı İyâz’a Göre Peygamber’in Dindeki Konumu*” isimli yüksek lisansını 1998’de tamamladı. Aynı enstitüde “*İslam İnançları Açısından Din-Dünya İlişkisi*” konulu doktora çalışmasını ise 2004 yılında bitirdi. İstanbul’da özel bir eğitim kurumunda uzun yıllar idarecilik ve öğretmenlik de yapan Hülya Terzioğlu’nun “*İslâm’da Dünya-Âbiret Dengesi*”, *Filozoflar, Kelâmcılar ve Süfîlere Göre Allah’ın Varlığı İsbât-ı Vâcib Ahmed Nûri* (Süleyman Akkuş ile birlikte), “*Dini İstismar Boyutuyla 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arka Plânı*” ve “*Mâtürîdî’de Kadın Algısı-Te’vilâtü’l-Kur’ân Bağlamında Bir İnceleme-*” adlı yayınlanmış dört kitabı, hakemli dergilerde yayınlanmış çeşitli makaleleri, ulusal ve uluslararası sempozyumlarda sunduğu tebliğleri ve ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır. Hülya Terzioğlu 2013 yılından beri Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi ve üniversitenin Kadın ve Aile Araştırmaları Müdürü olarak akademik hayatını sürdürmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.

Mehmet OKUYAN | Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1965 yılında Trabzon Çaykara’da doğdu. İlköğrenimini Çaykara’da, ortaöğrenimini ise Trabzon Hayrat’ta tamamladı. 1983 yılında girdiği Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden 1987’de mezun oldu. 1988 yılında aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1990 yılında yüksek lisansı, 1994’te doktora’yı tamamladı. Aynı yıl Yardımcı Doçent kadrosuna atandı. 2002 yılında Doçent, 2008’de de Profesör oldu. Halen Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı başkanı olarak öğretim üyeliği görevine devam etmektedir. Arapça ve İngilizce bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Merve SAÇLI | Dr. Öğr. Üyesi Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1985 senesinde İstanbul’da doğdu. 2003’te Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesi’nden, 2008’de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2010 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “*Kur’ân-ı Kerim’e Göre Amellerin Boşa Çıkması*” başlıklı teziyle yüksek lisans, 2017’de aynı enstitüde “*Mecduddin Muhammed b. Ya’kub el-Firûzâbâdi ve Besâiru Zevî’t-Temyiz’ İsimli Tefsirindeki Metodu*” konulu teziyle doktora eğitimini tamamladı. 2009-2013 yılları arasında dört yıl süreyle İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı İSMEK kurslarında Arapça öğretmenliği yaptı. 2013’te Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde araştırma görevlisi olarak akademik göreve başlayan Saçlı, 2018’de Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne doktor öğretim üyesi olarak intisap etti. Hâlen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında vazifesine devam etmektedir.

Muhammed Bahaeddin YÜKSEL | Dr. Öğr. Üyesi Kayseri Üniv. Develi İslami İlimler Fak.

1969 yılında Kayseri’nin Tomarza ilçesine bağlı Melikviran Köyü’nde doğdu. 1989 yılında Kayseri İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu. 1995 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun olan Yüksel, 2007 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “*Kur’ân’a Göre Hz. Muhammed’in Konumu*” adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2015 yılında, aynı enstitüde “*Tarihsel Süreçte Kur’ân’ın Farklı Anlaşılma Nedenleri*” tezini savunarak doktora eğitimi tamamlayan Yüksel, yirmi yıl Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı çeşitli il ve okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği görevinde bulundu. 2016 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi’nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 2019 yılında Kayseri Üniversitesi Develi İslami İlimler Fakültesi’ne intisap eden Yüksel, evli ve beş çocuk babasıdır.

Mustafa KARA | Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

14 Şubat 1976'da Trabzon ili Şalpaazarı ilçesi Çetrik Mahallesi'nde doğdu. İlkokulu köyünde, hafızlığını Şalpaazarı Sütlünar Kur'an Kursu'nda tamamladı. 1995'te Samsun İmam Hatip Lisesi'nden, 2000'de Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden, 2006'da da Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Haziran 2011'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı'nda "Bireysel ve Toplumsal Açısından Kur'an Kıssaları" adlı teziyle Doktorasını tamamladı. 19 Aralık 2018 tarihinde Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı'nda Doçent unvanını aldı.

Sütlünar Kur'an Kursu'nda fahri Kur'an kursu öğreticiliği ve Sütlünar Yeni Câmii'de vekil imam-hatiplik yaptı (1995). Memuriyete 1996 yılında Şalpaazarı Ağırtaş Köyü İlkokulu'nda vekil öğretmen olarak başladı. Giresun Alucra ve Görele ilçelerinde imam-hatiplik yaptı (1997-2003). 2003-2012 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kampüs Câmii İmam Hatipliği görevinde bulundu. Fransa Lyon Din Hizmetleri Ataşeliği'ne bağlı Oyonnax'ta din görevlisi olarak çalıştı (2009-2010). Şubat 2012'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Eğitimi Bölümü'ne Yrd. Doç. olarak atandı. Eylül 2012'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Bölümü'nde göreve başladı. Kasım 2017'de aynı fakültenin Temel İslâm Bilimleri Bölümü Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı'na atandı. Bu fakültede dekan yardımcılığı ve bölüm başkanlığı yaptı. 6 Mart 2018'den itibaren aynı fakültede Dr. Öğr. Üyesi kadrosunda görevine devam etti. 6 Ağustos 2019 tarihinde Doçent kadrosuna atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir. Evli ve üç çocuk babası olup, Arapça ve İngilizce bilmektedir.

Ömer DİNÇ | Dr. Öğr. Üyesi Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1989 yılında İstanbul'un Kadıköy ilçesinde dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı. 2011 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak atandı. 2013 yılında Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Taberi ve Maturidi Tefsirlerinin Nesh Meselesine Yaklaşımları Açısından Mukayesesi" isimli yüksek lisans tezini tamamladı. Aynı üniversitede Prof. Dr. Selim Türcan danışmanlığında "Erken Dönem Tefsir Geleneğinde Nakil Anlayışı" isimli doktora tez çalışmasını 2019 yılında bitirdi. Halen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalı'nda doktor öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Zeki TERZİ | Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İslâm tarihi araştırmacısı. 1948, Beşikdüzü / Trabzon doğumlu. Beşikdüzü Nefişsarlı İlkokulu (1959), Trabzon İmam Hatip Okulu (1967), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. Bir süre Doğanhisar / Konya ve İstanbul liselerinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1977 yılında Samsun Yüksek İslâm Enstitüsüne asistan olarak atandı. "Abbasiler Döneminde Askeri Teşkilât" konulu doktora tezini 1986 yılında tamamladı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında 1989'da yardımcı doçent, 1991'de doçent, 1997'de profesör oldu. 1993'te üç ay süreyle, İslâm tarihi medeniyeti ve müesseseleri alanında çalışma yapmak üzere Paris Sorbonne Üniversitesinin İslâm Araştırmaları Bölümüne gönderildi. Çalışmalarını OMÜ İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak sürdürdü.

Telif ve çeviri makaleleri ile bildirileri 1988 yılından itibaren Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Akademik Açı, Belleten, Din Öğretimi Dergisi dergilerinde yayımlandı. Osmanlı Ansiklopedisi ve TDV Diyanet Ansiklopedisi'ne maddeler yazdı.

EDİTÖRLERDEN

Bu çalışmamız yarım asrı aşkın bir süre Kur'an ve Tefsire hizmet etmiş, ömrünü bu yola sermaye kılmış olan Prof. Dr. Süleyman Ateş hakkındadır. Süleyman Ateş 1965 yılından 2001 yılına kadar Türkiye'de ve yurt dışında başta öğretim üyeliği olmak üzere önemli ilmî ve idarî görevlerde bulunmuştur. Bunlardan biri de 1976-1978 yıllarında ifa ettiği Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Ayrıca Ateş, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde de çeşitli görevleri ifa etmiştir. Ateş, söz konusu görevleri esnasında birçok yayın yaparak ilim dünyasına katkı sağlamıştır. Bu yönleriyle o, her daim kendinden söz edilecek bir şahsiyete sahiptir.

Değerli ilim camiası ve sevgili okurlar! 2019 yılında Kur'an ve Tefsire ömrünü adayan Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu'nu konu edinen bir kitap hazırlamış ve böylece öğrencileri olarak hocamıza şükranlarımızı sunmaya gayret etmiştik. Bu yolda Fecr Yayınları ve Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nin katkıları söz konusu çalışmayı hitama erdirmeye önemli bir rol almıştı. Bu yıl da benzer bir çalışmayla Tefsir alanında önemli ilmî pozisyonlarda bulunmuş ve eserler vermiş olan Ateş hocamıza öğrencileri olarak şükranlarımızı sunmak istedik. Çalışmaya başlamadan evvel Türkiye'deki İlahiyat fakültelerinde görev yapmakta olan hocalarımıza ulaştık. Bu çalışmada yer almak isteyenlerle yola çıktık. Fecr Yayınları'nın destekleri -kendilerine teşekkür ederiz- -bizleri cesaretlendirdi.

"Tefsire Adanmış Bir Ömür: Süleyman Ateş" isimli çalışmamızda öğretim üyelerinin makaleleri ve hatıratlara dair yazılar yer almaktadır. Hocamızın biyografisini kendi kaleminden ele aldığı yazılardan özetledik, ayrıntıya girmedik. Çünkü kendisi zaten "Bir Ömür Böyle Geçti I ve II" (Yeni Ufuklar Neşriyat) adlı otobiyografik bir eser kaleme almıştır. Mustafa Kara da ayrıca onun hayatına dair önemli bilgileri makalesinde aktarmıştır. Kitabımızda yer alan makalelerde, meselelere ilmi açıdan yaklaşılmıştır. Bu yönüyle Süleyman Ateş hocanın eserleri objektif bir biçimde ele alınarak tespitlerde bulunulmuştur. Söz konusu tespitlerin bir kısmı eleştirel bir hüviyet arz etmektedir. Bu husus ilmî çalışmaların tabiatı gereğidir. Her hangi bir esere ya da fikre eleştiri söz konusu eseri ya da fikri değersiz kılmamaktadır. Bu bilinç içerisinde bu yayını hazırladığımızın bilinmesini isteriz. Bu çerçevede Süleyman Ateş hocanın ilmi kişiliğine bakıldığında kendisi görüşleri nedeniyle takipçileri ve eleştirenleri olan bir âlimdir. Dolayısıyla hakkında yazılan yazılar, övgü ve eleştiri arasında bir içeriğe

sahip olmaktadır. Durumun bu şekildeki gerçekliği var olanı olduğu gibi aksettirme açısından önem kazanmakta, bu da tarihe farklı açılardan not düşmeye imkân vermektedir. Zaten ilmî tutum da bu olmalıdır.

Ateş hocamız tarihe iz bırakacak ilmî bir kimliğe sahiptir. Bu yönüyle kendisi her türlü övgüyü hak etmektedir. Türkiye’de ilahiyat fakültelerinin yeni kurulduğu ve Tefsir-Hadis kürsülerinde bu kürsü derslerini okutacak hocaların olmadığı bir dönemde merhum Tayyip Okiç hocanın bir asistanı olarak yetişip ilim dünyasına tefsiri ile katkı sağlaması, onun bu övgüdeki haklı yerini teslim etmeyi gerektirmektedir. Cerrahoğlu hocanın usul ve tefsir tarihine ilişkin eserleriyle birlikte Ateş hocanın çalışmaları ülkemizde adeta kurucu birer kimlik niteliğini haizdir. İşte bu nedenle kurucu kimlikler kendilerine değer verilmeyi hak etmektedir. Bizim bu mütevazı çalışmamız da bu saikle hazırlanmıştır.

Hocamızın ömrünü sağlıklı ve huzurlu bir şekilde geçirmesi temennileriyle...

28.11.2020

Doç. Dr. Ali Karataş - Doç. Dr. Gökhan Atmaca

İÇİNDEKİLER

Editörlerden	11
--------------------	----

Birinci Bölüm

Süleyman Ateş'in Kaleminden	19
1. Okul Hayatım.....	28
2. Ankara'ya Hareket	28
3. Süleyman Efendi'ye Erzak Gönder.....	31
4. Merhum Hocamın İlgisi ve Asistanlığım.....	32
5. Hocam Tayyib Bey'in Talebeleri ve Asistanları	33
6. Doçentliğim 24 Kasım 1973	34
7. Hollanda İslâm Üniversitesinde.....	36
8. Suudi Arabistan'a Davet Edilişim: 1993.....	36

İkinci Bölüm

Prof. Dr. Süleyman Ateş: Hayatı ve İlmî Şahsiyeti	37
Giriş	37
1. Süleyman Ateş Hoca'nın Hayatı.....	37
1.1. Doğumu	37
1.2. Eğitim Hayatı.....	38
1.3. Hocaları.....	42
1.3.1. Şükrü Efendi	42
1.3.2. Şükrü Efendi	42
1.3.3. Ömer Bilginioğlu	42
1.3.4. Hacı Muharrem Hilmi Kösetürkmen	43
1.3.5. Tivnikli Hacı Faruk Bey (Ketvanlıoğlu).....	43
1.3.6. Solakzâde Müftü Sadık Efendi (Muhammed Sadık Solakbay)	44
1.3.7. Prof. Dr. Muhammed Tayyib Okiç	45
1.4. Resmi Görevleri.....	47
1.4.1. Elazığ/Harpur Nahiyesi Mündi Köyü Camii İmam-Hatipliği (1960)	47
1.4.2. Resul Efendi (İki Şerefeli) Camii İmam-Hatipliği (1960-1961)	47
1.4.3. İbadullah Camii İmam-Hatipliği (1961-1964)	47
1.4.4. Elazığ İmam Hatip Okulu Öğretmenliği (1964-1965).....	48
1.4.5. Aü İlahiyat Fakültesi Tefsir Kürsüsü Asistanlığı (1965-1969)	48
1.4.6. Askerlik Görevi Ve Yedek Subaylık (1969-1971)	48

1.4.7. AÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliği (1969-1989)	48
1.4.8. Diyanet İşleri Başkanlığı (28.07.1976-07.02.1978).....	48
1.4.9. S. Arabistan İmam Muhammed Üniversitesi Öğretim Üyeliği (1979-1987)	49
1.4.10. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Vekilliği (1982-1983)	50
1.4.11. Cezayir Emir Abdulkadir İslâm Üniversitesi Öğretim Üyeliği (1987-1988)	50
1.4.12. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliği (1989-1995)	50
1.4.13. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliği (1995-1999)	50
2. İlmî Şahsiyeti	51
2.1. Eserleri	51
2.1.1. Kitapları	51
2.1.1.1. Telif Eserleri	51
2.1.1.2. Çeviri Eserleri	55
2.1.1.2.1. Arapça'dan Çeviri Eserler	55
2.1.1.2.2. İngilizce'den Çeviri Eserler	55
2.1.1.3. Sadeleştirdiği/Derlediği Eserler	56
2.1.2. Makaleleri	56
2.1.3. Bildirileri	59
2.2. Öğrencileri.....	61
2.2.1 Danışmanlık Yaptığı Yüksek Lisans Öğrencileri ve Tezleri.....	61
2.2.2. Danışmanlık Yaptığı Doktora Öğrencileri ve Tezleri	66
Sonuç	66
Kaynakça	68

Üçüncü Bölüm

Süleyman Ateş Tefsiri'nin Metodolojik Tahlili.....	71
Giriş	71
1. Tefsir Mukaddimesinin Muhtevası	72
2. Tefsirinde Referans Aldığı Temel Kaynaklar	76
2.1. Erken ve Klasik Dönem Literatürü	76
2.1.1. Tefsir Kaynakları.....	79
2.1.2. Çağdaş Dönem Tefsir Literatürü	79
2.1.3. Çağdaş Dönem Tefsir Literatürü	79
3. Tefsir Yöntemi.....	81
3.1. Kur'an'ın Kur'an'la Tefsiri	81
3.2. Hz. Peygamber, Sahabe ve Tâbiûn Rivayetleri.....	82
3.3. Esbâbun-Nüzûl ve İslam Tarihi Verilerine Müracaat	84
3.4. Kitâb-ı Mukaddes'e Yönelik Referansların Mahiyeti	86

3.5. Fıkhî Değerlendirmeler	87
3.6. Dilbilimsel İzahlar	88
3.7. Kıraat Farklılıkları Meselesi.....	89
3.8. İşârî Yorum.....	91
3.9. Bilimsel Yorum.....	91
Sonuç	92
Kaynakça	93

Dördüncü Bölüm

Süleyman Ateş'in Kur'an-ı Kerim Meali Üzerine Bir İnceleme	95
Giriş	95
1. Meâlin İsmine Dair	97
2. Kaynakları	98
3. Meâl Yazımı Üzerine.....	99
4. Meâlin Özellikleri.....	99
4.1. Şekilsel Özellikler	99
4.2. Yöntemsel Özellikler	100
5. Meâlin Baskıları Arasındaki Farklar	101
5.1. Önsöz Değişiklikleri.....	102
5.2. Meâl Değişiklikleri	105
5.2.1. Anlamı Etkileyen Değişiklikler	106
5.2.2. Anlamı Etkilemeyen Değişiklikler	118
6. Baskı Hataları ve Hatalı Çeviriler	118
Sonuç	121
Kaynakça	122

Beşinci Bölüm

Süleyman Ateş'in Tefsirinde Çağdaş Yorumlar	123
Giriş	123
1. Usulle İlgili Konular	125
1.1. Rivayetlere Yaklaşımı	125
1.2. Bilimsel Tefsir	127
1.3. Nesih Problemi.....	130
2. Kelâmî Konular.....	131
2.1. Ehl-i Kitâb'ın Ahiretteki Durumu	132
2.2. Hz. Âdem ve Havva'nın İskân Edildiği ve Çıkarıldığı Cennet	133
2.3. Cehennem'in Ebediliği	134
3. Fıkhî Konular	135
3.1. Fazlalık Faizinin (Ribe'l-Fadl) Hükümü	135
3.2. Piyangonun Hükümü	136
4. Kadınlarla İlgili Konular	137
4.1. Kadının Ontolojik Varlığı ve Tabiatı.....	138

4.2. Kadının Sosyal Konumu ve Hakları	139
Sonuç	141
Kaynakça	143

Altıncı Bölüm

Süleyman Ateş'in Kur'an Kıssalarına Yaklaşımı	145
Giriş	145
1. Kıssaların Tarihsel Gerçekliği	146
2. Kıssaların Anlatım Amacı	148
3. Kıssaların Metodu	149
4. Kıssaların Halk Arasında Anlatılanlardan İbaret Olması	150
5. Kıssaların Kitâb-ı Mukaddes'te Anlatılanlar İle Benzerliği	151
6. Peygamber Kıssalarına Genel Bir Bakış	154
7. Kıssalardaki Peygamberlerin Tabileri ve Karşıtları	156
8. Geçmiş Ümmetlerin Helak Olma Sebebi	158
9. Peygamber Kıssalarından Örnekler	159
9.1. Hz. Adem	159
9.2. Hz. Nuh-Hz. Salih	161
9.3. Hz. İbrahim-Hz. Lut	163
9.4. Hz. Eyyub-Hz. Şuayb	165
9.5. Hz. Yusuf	166
9.6. Hz. Musa	167
9.7. Hz. Davud-Hz. Süleyman	168
9.8. Hz. Yunus-Hz. Zekeriyâ-Hz. İsa	170
10. Diğer Bazı Kıssa Örnekleri	171
10.1. Zülkarneyn ve Lokman Kıssaları	171
10.2. Talut-Calut Kıssası	172
10.3. Habil-Kabil Kıssası	172
10.4. Ashab-ı Kehf Kıssası	173
10.5. Ehl-i Kitap ve Sâbiiler	173
10.6. Ye'cüc-Me'cüc-Ashabü'r-Ress-Tubba Halkı	175
11. İsim Belirtilmeden Anlatılan Kıssalar	176
Sonuç	177
Kaynakça	178

Yedinci Bölüm

Süleyman Ateş'in Tefsirinde Bilimsel Yön	181
Giriş	181
1. Süleyman Ateş'in Bilimsel Tefsir Karşısındaki Tutumu	183
2. Süleyman Ateş'in Tefsirinde Bilimsel Tefsirden Yansımalar	185
2.1. Astronomi	186
2.2. Jeoloji	187

2.3. Fizik	189
2.4. Kimya	190
2.5. Biyoloji	193
2.6. Sosyoloji	195
2.7. Psikoloji.....	197
Sonuç	199
Kaynakça	200

Sekizinci Bölüm

Süleyman Ateş'in İştârî Tefsire Bakışı.....	203
Giriş	203
1. İştârî Tefsir	204
2. İştârî Tefsir Açısından Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri.....	208
3. Tefsirinde Kullandığı Tasavvufa İlgili Kaynaklar.....	218
3.1. Tasavvufî Tefsirler	218
3.2. Tasavvufî Eserler	219
3.3. Kendi Eserleri.....	219
4. Süleyman Ateş'in Tasavvufa Dair Eserleri.....	220
4.1. Sülemî ve Tasavvufî Tefsiri	220
4.2. Cüneyd-i Bağdâdî (K.S.), Hayatı, Eserleri ve Mektupları.....	220
4.3. İrfan Sofraları (Niyâzî-İ Mısırî).....	220
4.4. İştârî Tefsir Okulu	221
4.5. Tasavvuf'un Ana İlkeleri Sülemî'nin Risaleleri (Sülemî)	221
4.6. İslâm Tasavvufu.....	221
4.7. Tasavvufta Fütüvvet (Sülemî).....	222
4.8. Gönül Nurları (Kayravânî)	222
4.9. Mecazdan Hakikate İlahî Aşk.....	222
Sonuç	223
Kaynakça	224

Dokuzuncu Bölüm

Ehl-i kitab'ın Necatî Meselesinin Kelâmî Açıdan Değerlendirilmesi

-Süleyman Ateş'in Yaklaşımı Bağlamında-	227
1. Süleyman Ateş'te Ehl-i kitab'ın Necatî Meselesinde Öne Çıkan Hususlar	227
1.1. İlahî Kitapların Mesajı Aynıdır	228
1.2. Kur'an Daha Önceki Kitapları Nesh Etmemiş, Tasdik Etmiştir.....	229
1.3. Din ve Vicdan Özgürlüğü Hem Kur'an'ın, Hem de Hz. Peygamber'in Temel Prensibidir	230
2. Kur'an'da Ehl-i kitab'ın Konumu	232
3. Kelamcıların Ehl-i kitab'la İlgili Değerlendirmelerine Bakış	236
Sonuç	242
Kaynakça	243

Onuncu Bölüm

Süleyman Ateş'in Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri Adlı Eserinde Kadınla İlgili Ayetlerin Yorumu Üzerine Bir İnceleme.....	247
Giriş.....	247
1. Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri Hakkında Bazı Mülâhazalar.....	248
2. Kadın ve Yaratılış.....	252
3. Kadın, Nüşûz ve Darp.....	257
4. Çok Eşlilik (Teaddüd-i Zevcât).....	261
5. Kadın-Erkek Eşitliği.....	263
6. Kadının Şahitliği.....	265
Sonuç.....	267
Kaynakça.....	268

On Birinci Bölüm

Süleyman Ateş'in Kur'an'da Geçen Bazı Gaybî Konulara Bakışı.....	273
Giriş.....	273
1. Gayb Kavramı.....	274
2. Gayb Bilgisi ve Gaybı Bilmenin İmkânı.....	275
3. Kıyamet ve Ahiret.....	278
4. Cennet ve Cehennem.....	285
5. Melek.....	291
6. Cin ve Şeytan.....	296
Sonuç.....	301
Kaynakça.....	301

On İkinci Bölüm

Süleyman Ateş Üzerine Muhtelif Yazılar.....	303
Kur'an'a Adanmış Bir Ömür: Bir Kur'an Adamı Hocam Prof. Dr. Süleyman Ateş.....	303
Kur'an'ı Kalbine Nakşeden Bir Âlim: Prof. Dr. Süleyman Ateş.....	308
Prof. Dr. Süleyman Ateş Hocamla İlgili Anılarım.....	310
Prof. Dr. Süleyman Ateş Hocamızla İlgili Bazı Anekdotlar.....	312
Prof. Dr. Süleyman Ateş Hocamızla Bir Söyleşi.....	314
Çağımızın Kur'an Müfessiri Prof. Dr. Süleyman Ateş.....	317

Fotoğraflarla Süleyman Ateş.....	321
----------------------------------	-----